

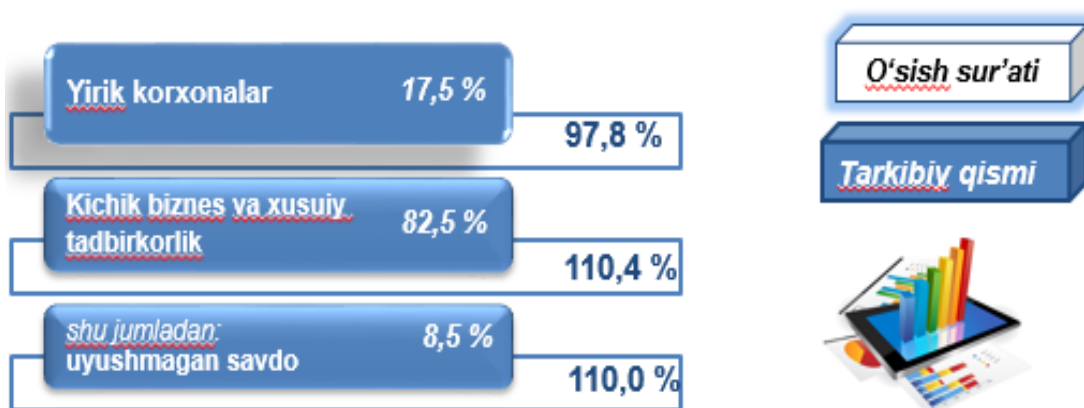
VII. CHAKANA SAVDO TOVAR AYLANMASI

Statistik ma'lumotlar jamiyatda sodir bo'layotgan ijtimoiy-iqtisodiy hodisa va jarayonlarni tavsiflash va boshqarishning eng muhim vositasidir. Hozirda yuqori sifatli statistik ma'lumotlardan foydalanmasdan davlat siyosatida to'g'ri boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkonsiz. Shular qatorida savdo statistika ko'rsatkichlarini shakillantirish ham muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. Jumladan, ulgurji va chakana savdo hamda umumiy ovqatlanish korxonalarini savdo aylanmasi statistikasi ko'rsatkichi shular jumlasidan.

2024-yil 1-yanvar holatiga ko'ra viloyat bo'yicha chakana savdo sohasida faoliyat ko'rsatayotgan tijorat korxonalar soni **12 573** tani tashkil etmoqda, shundan, faoliyat ko'rsatayotgan yirik korxonalar soni **42** ta, kichik korxonalar va mikrofirmalar soni **12 531** tani tashkil qildi.

Shu jumladan, savdo sohasida yuridik shaxs tashkil etmasdan faoliyat olib borayotgan YATTLar va uyushmagan savdo (jismoniy shaxslar)ning kuzatuvlar asosida yig'ilgan ma'lumotlar, chakana savdo ko'rsatkichlariga kiritilgan.

Chakana savdo aylanmasining asosiy ko'rsatkichlari

Yuqorida qayd etilgan tadbirkorlik subyektlari faoliyati natijasida, 2023-yilning yanvar-dekabr oylarida viloyatning chakana savdo tovar aylanmasi **30 216,6** mlrd. so'mni tashkil etib, 2022-yilning yanvar-dekabr oylariga nisbatan **108,0 %** ni tashkil etdi.

Shu jumladan, yirik korxonalarining tovar aylanmasi **5 281,6** mlrd. so'mni (o'sish sur'ati **97,8 %**), kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining tovar aylanmasi **24 934,9** mlrd. so'mni (o'sish sur'ati **110,4 %**), shundan uyushmagan savdo tovar aylanmasi **2 581,2** mlrd. so'mni (o'sish sur'ati **110,0 %**) tashkil etdi.

CHAKANA SAVDO AYLANMASIDA YIRIK KORXONALAR, KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING HAJMI VA O‘SISH SUR’ATLARI

Chakana savdo aylanmasi – savdo sohasida yakuniy iste‘mol uchun aholiga tovarlarni donalab yoki ko‘p bo‘lmagan miqdorlarda naqd pulga (bank kartalari orqali) sotishni nazarda tutuvchi faoliyat.

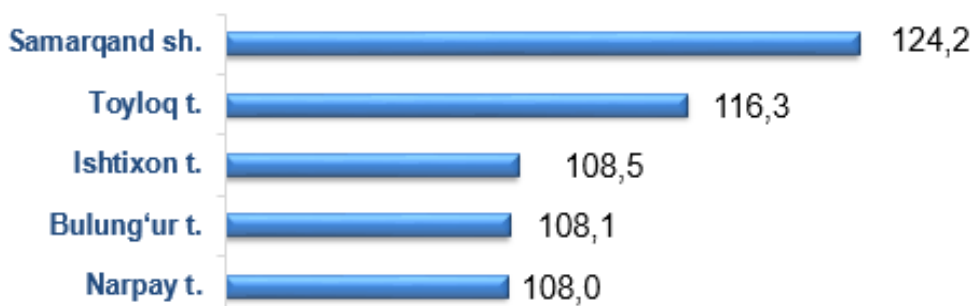
	Jami mlrd. so‘m	2022-yil yanvar- dekabr oylariga nisbatan, foizda	Yirik korxonalar mlrd. so‘m	2022-yil yanvar- dekabr oylariga nisbatan, foizda	Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik mlrd. so‘m	2022-yil yanvar- dekabr oylariga nisbatan, foizda
Samarqand viloyati	30 216,6	108,0	5 281,7	97,8	24 934,9	110,4
Samarqand sh.	10 474,3	108,9	3 875,1	90,0	6 599,1	124,2
Kattaqo‘rg‘on sh.	1 788,0	104,7	1,4	83,6	1 786,5	104,7
Oqdaryo	736,2	108,0	20,6	3,1 m.	715,6	106,0
Bulung‘ur	1 252,6	108,1	32,2	105,4	1 220,4	108,1
Jomboy	1 079,1	107,0	126,7	128,6	952,4	104,6
Ishtixon	1 060,2	108,4	6,6	93,7	1 053,6	108,5
Kattaqo‘rg‘on	1 736,3	107,1	57,7	5,9 m.	1 678,6	104,2
Qo‘shrabot	515,7	106,0	5,2	91,7	510,5	106,1
Narpay	959,6	107,7	7,3	80,7	952,3	108,0
Payariq	1 120,3	106,1	7,5	88,4	1 112,9	106,3
Pastdarg‘om	1 697,3	105,5	46,0	129,0	1 651,3	105,0
Paxtachi	603,4	107,4	6,7	85,4	596,8	107,7
Samarqand	2 535,8	110,9	1 017,6	126,6	1 518,2	102,4
Nurobod	510,6	105,3	5,1	96,5	505,4	105,3
Urgut	3 272,3	106,2	48,3	103,5	3 224,0	106,3
Toyloq	874,9	115,8	17,7	95,2	857,3	116,3

2023-yilning yanvar-dekabr oylarida 2022-yilning yanvar-dekabr oylariga nisbatan Toyloq (**115,8** %), Samarqand (**110,9** %), Samarqand shahri (**108,9** %), Ishtixon (**108,4** %), Bulung‘ur (**108,1** %), Oqdaryo (**108,0** %) va Narpay (**107,7** %) hududlarida chakana savdo tovar aylanmasining yuqori o‘sish sur‘atlari qayd etildi.

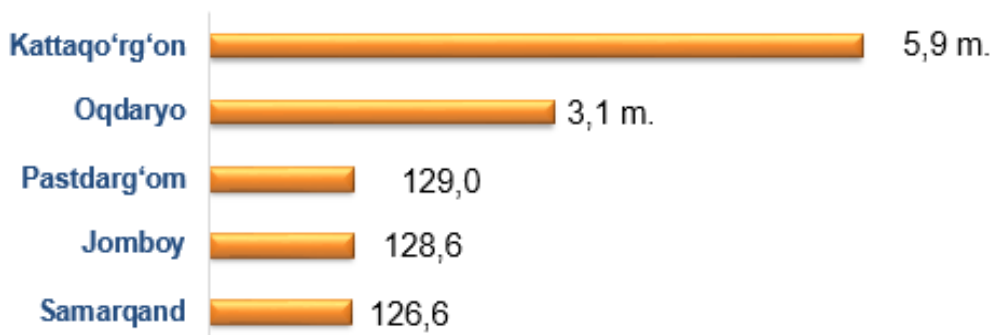
CHAKANA SAVDO TOVAR AYLANMASI TARKIBI

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining chakana savdo tovaraylanmasi hajmi, statistik hisob-kitoblarga ko'ra **24 934,9** mlrd. so'mni tashkil etib, 2022-yilning yanvar-dekabr oylariga nisbatan **10,4 %** ga ko'paydi. Viloyat miqyosida ushbu sektorning jami chakana savdo tovar aylanmasidagi ulushi **82,5 %** ni tashkil etdi.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik korxonalarining eng yuqori o'sish sur'atiga ega hududlar, foizda

Yirik korxonalarining eng yuqori o'sish sur'atiga ega hududlar, foizda

Chakana savdo tovar aylanmasi tarkibida yirik korxonalarining tovar aylanmasi hajmi 2022-yilning yanvar-dekabr oylariga nisbatan **97,8 %** ni va **5 281,6** mlrd. so'mni tashkil qildi. Bu esa umumiy savdo hajmining **17,5 %** ulushiga to'g'ri keldi.

**AHOLI JON BOSHIGA NISBATAN CHAKANA SAVDO TOVAR
AYLANMASI HAJMI VA O‘SISH SUR‘ATLARI**

Hududlar kesimida ma‘lumot

	Hajmi mlrd. so‘m	O‘shish sur‘atlari, foizda
Samarqand viloyati	7 257,7	105,7
Samarqand sh.	18 090,3	106,7
Kattaqo‘rg‘on sh.	18 980,6	103,0
<i>tumanlar:</i>		
Oqdaryo	4 300,1	105,4
Bulung‘ur	6 272,6	105,7
Jomboy	5 764,2	104,4
Ishtixon	3 883,4	106,1
Kattaqo‘rg‘on	5 968,7	105,0
Qo‘shrabot	3 670,4	103,9
Narpay	4 257,3	105,8
Payariq	4 147,9	103,6
Pastdarg‘om	4 477,2	103,3
Paxtachi	3 993,7	105,9
Samarqand	9 388,5	108,5
Nurobod	3 171,2	103,2
Urgut	5 922,6	103,7
Toyloq	4 006,2	113,0

Viloyat bo‘yicha 2023-yilning yanvar-dekabr holatiga ko‘ra o‘rtacha aholi jon boshiga chakana savdo tovar aylanmasi **7 257,7** ming so‘mni (2022-yilning yanvar-dekabr oylariga nisbatan **105,7** % ni) tashkil etdi.

Ushbu ko‘rsatkichni hududlar kesimida solishtirilganda eng yuqori hajm Kattaqo‘rg‘on shahri (**18 980,6** ming so‘m), Samarqand shahri (**18 090,3** ming so‘m) va Samarqand (**9 388,5** ming so‘m), Bulung‘ur (**6 272,6** ming so‘m) tumanlari hissasiga to‘g‘ri keldi.

**Xo‘jalik yurituvchi subyektlarning mulkchilik shakllari bo‘yicha
chakana tovar aylanmasi**

	<i>mlrd. so‘m</i>	<i>2022-yil yanvar-dekabrga nisbatan foiz hisobida</i>	<i>yakunga nisbatan foiz hisobida</i>
Jami	30 216,6	105,9	100,0
<i>shu jumladan mulkchilik shakllari bo‘yicha:</i>			
davlat mulki	-	-	-
nodavlat mulki	30 216,6	108,0	100,0
undan fuqarolarning hususiy mulki			

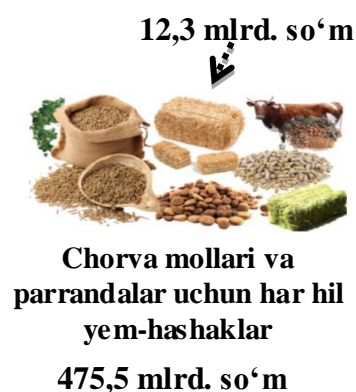
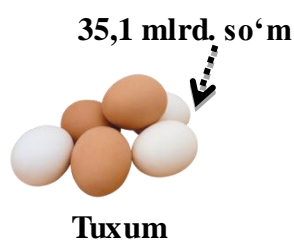
Savdo korxonalarining chakana savdo aylanmasi hajmi 2023-yilning yanvar-dekabrida **14 756,1 mlrd. so‘m**ni tashkil qilib, o‘tgan yilning shu davriga nisbatan **105,5** foizni tashkil etgan.

Norasmiy sektorning jami chakana savdo hajmi 2023-yilning yanvar-dekabr oylarida **15 460,5 mlrd. so‘m**ni tashkil etib, o‘tgan yilning shu davriga nisbatan **110,4** foizga o‘sdi.

2023-yilning yanvar-dekabrida chakana savdo aylanmasi tarkibi

	<i>mlrd. so‘m</i>	<i>2022-yil yanvar-dekabrga nisbatan foiz hisobida</i>	<i>yakunga nisbatan foiz hisobida</i>
Chakana tovar aylanmasi	30 216,6	108,0	100,0
<i>shu jumladan:</i>			
savdo korxonalari	14 756,1	105,5	48,8
Norasmiy sektor	15 460,5	110,4	51,2
<i>shundan:</i> uyushmagan sektor (tashkil etilmagan savdo faoliyati)	2 581,2	110,0	8,5

Uyushmagan savdo tovar aylanmasi

2023-yilning yanvar-dekabr oylarida viloyatning barcha hududlarida joylashgan dehqon bozorlarida qishloq xo‘jaligi mahsulotlari sotuvchi jismoniy shaxslarning tanlama kuzatuvi o‘tkazildi. Kuzatuv natijalariga ko‘ra savdo aylanmasi hajmi 1 047,6 mlrd. so‘mni tashkil etdi. Bunda asosiy yirik hajm yangi uzilgan qishloq xo‘jaligi mahsulotlari savdosiga (475,5 mlrd. so‘m) to‘g‘ri keldi.

UYUSHMAGAN SAVDO TOVAR AYLANMASI: CHORVA (PARRANDA) BOZORLARI

2023-yilning yanvar-dekabr oylarida viloyatning barcha hududlarida joylashgan chorva (parranda) bozorlarida parrandalar va chorva mollarini sotuvchi jismoniy shaxslar tanlama kuzatuvini o'tkazildi. Kuzatuv natijalariga ko'ra savdo aylanmasi hajmi **1 533,6** mlrd. so'mni tashkil etdi. Bunda har hil yoshdagi qora mollar savdosi **1 237,9** mlrd. so'mni, qo'y va echkilar **210,7** mlrd. so'mni, otlar **76,3** mlrd. so'mni, parrandalar **8,7** mlrd. so'mni tashkil etdi. Savdo aylanmasining asosiy tarkibi quyidagi ko'rsatkichlarda o'z aksini topgan:

Ichki savdo ko'rsatkichlarini shakllantirishda uyushmagan savdo tovar aylanmasi ham hisoblanadi. Bunga dehqon (oziq-ovqat) bozori hamda chorva mollari, parrandalar va boshqa hayvonlar bozorida jismoniy shaxslar tomonidan amalga oshirilgan savdo hajmlari kiradi. Uyushmagan savdo tarkibiga jismoniy shaxslar (dehqonlar)ning uy xo'jaligida o'z kuchlari bilan yetishtirgan qishloq xo'jaligi mahsulotlari hisobga olinadi.

**UYUSHMAGAN SAVDO AYLANMASIDA DEHQON* VA CHORVA
(PARRANDA) BOZORLARINING ASOSIY KO'RSATKICHLARI**

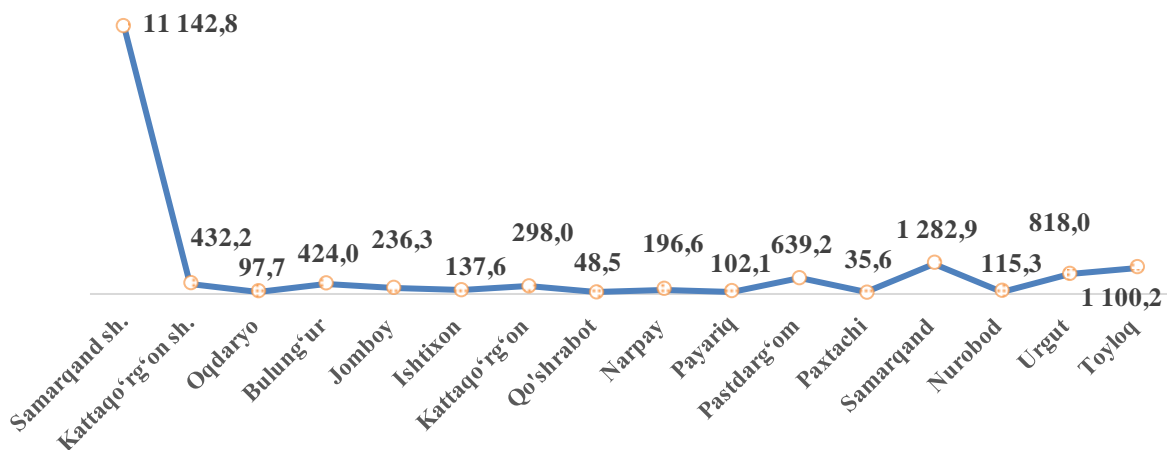
	Jami mlrd. so'm	2022-yil yanvar- dekabr oylariga nisbatan, foizda	Dehqon bozorlari, mlrd. so'm	2022-yil yanvar- dekabr oylariga nisbatan, foizda	Chorva bozorlari, mlrd. so'm	2022-yil yanvar- dekabr oylariga nisbatan, foizda
Samarqand viloyati	2 581,2	110,0	1 047,6	140,8	1 533,6	95,7
Samarqand sh.	194,5	135,3	186,5	136,0	8,0	121,4
Kattaqo'rg'on sh.	292,7	71,2	119,4	148,4	173,3	52,4
tumanlar:						
Oqdaryo	170,9	120,3	13,4	80,9	157,5	125,5
Bulung'ur	213,8	111,1	56,5	95,9	157,3	117,8
Jomboy	231,9	119,9	155,5	168,1	76,4	75,7
Ishtixon	212,0	143,1	104,5	3,0 m.	107,5	94,6
Kattaqo'rg'on	162,7	93,1	55,0	100,8	107,7	89,6
Qo'shrabot	126,4	111,6	25,6	175,0	100,8	102,2
Narpay	43,7	119,3	29,2	97,4	14,5	2,2 m.
Payariq	161,6	86,5	69,1	142,6	92,4	66,8
Pastdarg'om	99,4	89,6	9,7	57,2	89,7	95,4
Paxtachi	107,4	112,4	41,0	113,7	66,4	111,6
Samarqand	91,1	154,7	8,3	152,8	82,9	154,9
Nurobod	94,9	98,5	31,0	91,7	63,9	102,2
Urgut	148,6	118,6	91,5	167,3	57,1	80,9
Toyloq	229,6	197,4	51,4	176,8	178,2	2,0 m.

* – xo'jalik yurituvchi subyektlar va yakka taribdagi tadbirkorlar (YATT)ni qo'shmagan holatda;

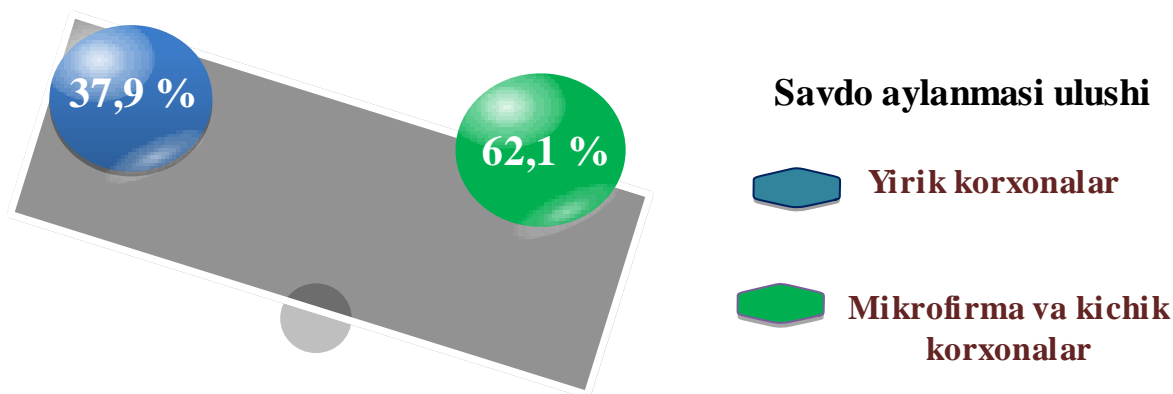
– jismoniy shaxslar (dehqonlar)ning uy xo'jaligida o'z kuchlari bilan yetishtirgan qishloq xo'jaligi mahsulotlari va chorva (parranda) mollari sotilishi hisobga olingan.

Ulgurji savdo tovar aylanmasi – qayta sotish maqsadida sotib olingan va tadbirkorlik faoliyatida foydalanish yoki o‘z foydalanishi (qayta ishlash) uchun uchinchi tomon tashkilotlari va yakka tartibdagi tadbirkorlarga o‘zgartirmagan holda jo‘natilgan tovarlarning qiymati, ushbu tovarlar uchun haq to‘lanadigan yoki to‘lanmaganligidan qat’iy nazar.

Hududlar kesimida ulgurji savdo tovar aylanmasi hajmi, mlrd. so‘mda

Viloyat bo‘yicha 2023-yilning yanvar-dekabr oylarida ulgurji savdo tovar aylanmasi **17 107,1** mlrd. so‘mni tashkil etib, 2022-yilning mos davriga nisbatan **119,6 %** ni tashkil qildi.

Kichik biznes subyektlarining ulgurji savdo aylanmasidagi ulushi statistik hisoblarga qaraganda **10 621,7** mlrd. so‘mni tashkil qilib, 2022-yilning mos davriga nisbatan **96,6 %** ga to‘g‘ri keldi. Viloyatda ushbu sektorning ulgurji savdo hajmidagi ulushi **62,1 %** ni tashkil qildi.

**ULGURJI SAVDO AYLANMASIDA YIRIK
VA KICHIK KORXONALAR**

Ulgurji savdo tovar aylanmasida yuqori o'sish sur'atlariga ega yirik korxonalar Samarqand shahrida (**2,2 m.**), Toyloq (**2,1 m.**), Samarqand (**141,0 %**), Pstdarg'om (**120,5 %**), Nurobod (**108,7 %**) va Bulung'ur (**103,4 %**) tumanlarida kuzatildi.

2024-yil 1-yanvar holatiga ulgurji savdo sohasida faoliyat ko'rsatayotgan tijorat korxonalarini soni **3 021** tani shundan, faoliyat ko'rsatayotgan yirik korxonalar soni **31** tani, kichik korxonalar va mikrofirmalar soni **2 990** tani tashkil qildi.

	Jami mlrd. so'm	2022-yil yanvar-dekabr oylariga nisbatan, foizda	Yirik korxonalar mlrd. so'm	2022-yil yanvar-dekabr oylariga nisbatan, foizda	Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik mlrd. so'm	2022-yil yanvar-dekabr oylariga nisbatan, foizda
Samarqand viloyati	17 107,1	119,6	6 485,4	196,1	10 621,7	96,6
Samarqand sh.	11 142,8	124,1	5 180,8	2,2 m.	5 962,0	90,0
Kattaqo'rg'on sh.	432,2	106,1	1,4	21,4	430,8	107,4
tumanlar:						
Oqdaryo	97,7	86,0	-	-	97,7	86,0
Bulung'ur	424,0	99,6	327,7	103,4	96,3	88,6
Jomboy	236,3	94,6	41,9	100,6	194,4	93,3
Ishtixon	137,6	108,4	-	-	137,6	108,4
Kattaqo'rg'on	298,0	107,5	-	-	298,0	107,9
Qo'shrabot	48,6	103,3	0,2	74,5	48,4	103,4
Narpay	196,6	101,4	0,5	62,6	196,1	101,6
Payariq	102,1	110,3	-	-	102,1	110,3
Pstdarg'om	639,2	105,9	163,7	120,5	475,5	101,6
Paxtachi	35,6	104,6	0,3	30,9	35,3	106,5
Samarqand	1 282,9	113,8	338,6	141,0	944,3	106,5
Nurobod	115,3	101,8	0,2	108,7	115,1	101,7
Urgut	818,0	111,8	-	-	818,0	111,8
Toyloq	1 100,2	140,1	430,1	2,1 m.	670,1	116,3